

Jornades d'Estudi del Moble

Aquesta és una de les fitxes de catalogació que es treballen a les Jornades d'Estudi del Moble que es celebren cada mes a l'Associació.

Data: 12 de desembre de 2011.

Autor de la fitxa: Àngels Creus Tuèbols.

Nom genèric: Civil. Domèstic

Nom de l'objecte: Taula escriptori de campanya.

Estil: George II.

Datació: Segle XIX.

Lloc de construcció: Possiblement Ligúria, Itàlia.

Mides totals: 88 x 85 x 65 cm.

Materials: Noguera com a fusta principal per a l'exterior i per a l'interior. Xapa de noguera per al tauler. Pell per al tauler interior. Ferro per als cargols. Metall per a les frontisses, els escuts dels panys, els tiradors, els panys, les rodes i els embellidors dels forats dels cargols.

Sistema de construcció: Tauler xapat, enfaixat per banda de massís amb llistó vertical encolat. Estructura del cos formada per posts emmetxades a quatre muntants, amb clavilles de reforç, a partir de les quals s'originen les potes. Calaix frontal format per posts emmetxades i encolades. Tapa batent subjectada per frontisses planes entre el frontal i frontisses de molles entre els costats. Guies del tauler clavades. Calaixos interiors emmetxats per tres cues d'oronella entre costats i frontal, i altres tres, entre costats i darrere. Tempanells interiors entrats a ranura. Potes de darrere enroscades al muntant estructural del cos. Les davanteres es desglossen en dues meitats que encaixen quan el calaix tanca mitjançant un galze en el muntant de l'estructura. Cada meitat se subjecta amb dos cargols de cabota d'anella, una meitat al muntant del cos i l'altra al frontal del calaix. Fonadura amb reforç triangular a cada cantonada.

Tècniques decoratives: Xapat. Motllurat.

Elements representats: Joc de xapes. Motllura bossellet

Descripció: Taula escriptori de campanya amb potes desmuntables.

El tauler dibuixa un joc de xapes enfrontades, emmarcades per banda perimetral en massís amb els cantells roms. Un llistó, col·locat verti-

calment amb els extrems acabats en un vogit sinuós, delimita el tauler pel darrere i pels costats. Cada costat d'aquest llistó centra calat un forat que fa de nansa. El cos, en forma paral·lelepípede, descansa sobre quatre potes, exterioritza el darrere i els costats llisos sense decoració, i un frontal amb un calaix a tota amplada. El calaix centra l'escut de pany amb nansa i obre per tapa superior batent, subjectada per frontisses, que centra un altre petit escut de pany. Aquest calaix avança desglossant les potes davanteres en dues parts de perfil angular, és a dir, una part unida al costat estructural del cos i l'altra al frontal del mateix calaix. Les dues parts de la pota se subjecten per quatre cargols introduïts en forats protegits per embellidors de metall. L'interior del calaix presenta un tauler que corre per guies, es recobreix amb pell i s'extreu per dos tiradors de botó. El tauler descobreix tres calaixos en línia. El central, més ample, inclou l'escut del pany i tempanells de perfil mogut que compartimenten la cavitat. Les potes de secció quadrada amb l'interior en angle, decorades amb motllura de petit bossellet al llarg, es desplacen mitjançant rodes.

Estat de conservació: Bo.

Restauracions: Repàs de l'acabat.

Estudi: La jornada d'estudi es duu a terme a la botiga taller Estudio Restauración, que regenten Helena Egea i Mavi Garcia, les quals expliquen que la compraren a un comerciant de Lió, França, que comentà que procedia d'un centre productor de Gènova, com a model anglès fet a Itàlia. És una taula de les anomenades de campanya, de camí o de viatge, construïdes de manera desmuntable per facilitar-ne el transport. Unes taules estretament relacionades amb les campanyes militars i colonitzadores viscudes a partir del final del segle XVIII, i sobretot al llarg del XIX i principis del XX, pensades i dissenyades amb l'objectiu de donar servei i comoditat als mandataris i següents que s'allotjaven als campaments. Encara que, d'antic, es construïen

tipologies associades als viatges. Com per exemple el llit i tamboret plegables trobats a la tomba de Tutankamon o els que recull l'inventari *post mortem* del pintor Velázquez de 1660, que conté un seguit de mobles "de camino" com són un cofre, un escriptori, un mirall, unes cortines de llit o un almofreix (l'estoig de tela dins el qual duïen el llit de camí). Alguns models de taules, com és el cas, constaven d'escriptori amb espais compartimentats per organitzar millor els documents o les pertinences a traslladar. Altres personatges notoris, com Napoleó, viatjaven sempre amb una taula similar. Com s'extreu del relat que detalla Goethe quan recorda la conversa mantinguda a Erfurt el 2 d'octubre de 1808, en què Napoleó li explicà que, a l'expedició a Egipte, guardava dins la taula de campanya el llibre Werther, publicat el 1774, que havia llegit set vegades, a la qual cosa Goethe respon amb la cèlebre frase: "Vous êtes un homme". Altres dissenys se sustentaven sobre potes de tisora o també sobre cavallets, però tots s'estructuraven en parts fàcil-

ment separables, per a un emmagatzematge raonat que contribuís a millorar el benestar dels viatgers i el fet nòmada de les grans etapes d'expansió i d'estada als campaments o colonitzacions. En aquest sentit, destacà la gran producció anglesa, quan les conquestes britàniques s'estenen amb les colònies i s'incrementa la demanda. A més de taules escriptori, prolifera una gran varietat de tipologies, com ara taules de te, tocadors, llits, cadires, prestatgeries o fins i tot bressols, sempre plegables o desmuntables, que igualment es poden relacionar amb el parament que originaven les excursions al camp o als grans jardins en el temps d'oci. Actualment, en el mercat encara existeixen firmes comercials britàniques que reproduïen alguns d'aquests models sota noms tan suggerents com *calcuta lounge chair & table*, rememorant aquesta gran etapa colonial.

Referent a l'estil, les línies del moble, suaus a la vegada que severes, deriven clarament cap a l'estètica anglesa. La pota de secció quadrada amb l'interior en angle és un tipus de pota que l'ebenista Chippendale utilitzà en reiterats dissenys i és característica de l'estil George II (1727-1760). El model llis de barana que delimita l'espai del tauler superior, igualment, és típic del segon quart de segle anglès. No obstant això, s'utilitza la fusta de noguera per construir tant l'exterior com l'interior del moble, i no la de caoba a l'exterior i el roure a l'interior, com és habitual en aquest període a Anglaterra. Per altra banda, el pany, encara que no presenta cap segell ni marca que l'identifiqui com a tal, mostra en el tancament dos punts de pern, com presenten generalment els panys dels mobles anglesos, al contrari de l'únic punt que solen mostrar els d'altres països. El tirador de nansa de planxa retallada que llueix el frontal del calaix s'utilitza en època Reina Anna fins a mitjans de segle. Tant els panys com els cargols que els fixen són de factura industrial del segle XIX i no s'observen manipulats, per tant són els originals del moble, com els escuts dels panys i la clau que guarda l'interior del ca-

laix. I si considerem el centre productor de Gènova que mencionà el venedor, trobem al llibre d'Alvar González-Palacios, *Il mobile in Liguria*, que durant el segle XVIII, en aquesta regió italiana, es fan mobles d'influència anglesa, sobretot al primer terç de segle, amb tiradors de planxa retallada molt similars als que estudiem, que igualment es mantenen durant la segona meitat de segle. Uns models i tiradors que, malgrat la forta influència francesa del moment, es continuaren construint. També la noguera és una fusta comuna per als exteriors dels mobles genovesos, en canvi les estructures interiors solien ser de pi o d'arbre de ribera. El cert és que la taula escriptori que s'analitza segueix uns bons paràmetres constructius, totalment adequats al fet transportable de la peça. Els calaixos interiors s'estructuren en posts primes per no incrementar-ne el pes. Les nanses es vogeixen en el mateix massís del sobre per fer-lo més utilitari a l'hora del transport i evitar-ne elements sobresortits. Els cargols que subjecten les potes són de ferro i de cabota d'anella, per facilitar-ne el cargolament i la durabilitat. Els forats dels cargols incisos en la fusta es protegeixen amb embellidors metàl·lics, per incrementar-ne la resistència als successius muntatges. La tapa abatible i els diferents calaixos tanquen amb pany per assegurar-ne el contingut. S'utilitza la fusta noble de noguera tant per a les parts vistes com per a les estructurals interiors, cosa que li accentua qualitat. Com apunta el delicat treball vogit de les terminacions sinuoses dels extrems del llistó que delimita el tauler superior, o el que llueixen els cantells dels tempanells separadors de l'espai compartimentat de l'interior del calaix, o la motllura elegant de bossellet que decora el llarg de les potes. Al bon estat constructiu de la peça, s'hi afegeix la bona conservació de l'acabat original amb la consegüent patina que l'enriqueix i n'incrementa el caràcter. Les parts interiors es mostren sense cap tipus d'acabat, solament amb la fusta polida com llueixen aquestes sempre, tant al segle XIX com anteriorment. És una taula escriptori de

campanya desmuntable, construïda en noguera en una influència anglesa amb directrius de l'estil George II. Un model construït al llindar del segle XIX, possiblement a la regió italiana de la Ligúria.

Localitzacions anteriors: França. Lió

Localització actual: Barcelona. Estudio Restauración ■

BIBLIOGRAFIA

- GONZÁLEZ PALACIOS. *Il mobile in Liguria*. Gènova: Sagep, 1996.
- BRAWER, Nicholas A. *British Campaign Furniture, elegance under Canvas, 1740-1914*. Ed. Harry N. Abrams, 2001.
- ECKEMANN, J.P. *Conversaciones con Goethe*, Acatilado Ediciones, 1989;
- FEDUCHI, L. *El Mueble Español*. Barcelona: Ed. Polígrafa, 1969.
- VVAA. *El Mueble del siglo XVII, España, Portugal y Francia*. Barcelona: Planeta-Agostini, 1989. (El mundo de las antigüedades).
- BURGESS, Arene. *19th Century Wooden Boxes*. (Schiffer Book for Collectors).
- CLARKE, Antigone; O'KELLY, Josep. *Antique Boxes, Tea Caddies, & Society 1700-1880*. (Schiffer Book for Collectors).
- CUMMINS, Genevieve. *Antique Boxes Inside and Out*.
- Lewis Drake and Associates: <http://www.drake.net/>;
- Antique Ship's Campaign Table: <http://www.campaignfurniture.com/>
- ALCOVER, A.M.; MOLL, F. de B. *Diccionari català-valencià-balear*. Palma de Mallorca: Editorial Moll: <http://dovb.iecat.net/default.asp>

Fecha: 12 de diciembre de 2011.

Autor de la ficha: Àngels Creus Tuèbols.

Nombre genérico: Civil. Doméstico.

Nombre del objeto: Mesa escritorio de campaña.

Estilo: George II.

Datación: Siglo XIX.

Lugar de construcción: Posiblemente Liguria, Italia.

Medidas totales: 88 x 85 x 65 cm.

Materiales: Nogal como madera principal para el exterior e interior. Chapa de nogal para el tablero. Piel para el tablero interior. Hierro para los tornillos. Metal para las bisagras, escudos de cerraduras, tiradores, cerraduras, ruedas y embellecedores de los agujeros de los tornillos.

Sistema de construcción: Tablero chapado, fajeado por banda de macizo con listón vertical encolado. Estructura del cuerpo formada por tablas ensambladas a cuatro montantes, con clavijas de refuerzo, a partir de las cuales se originan las patas. Cajón frontal formado por tablas ensambladas y encoladas. Tapa abatible sujeta por bisagras planas entre frontal y bisagras de muelles entre costados. Guías del tablero interior clavadas. Cajones interiores ensamblados por tres colas de milano entre costado y frontal, y otras tres entre costados y trasera. Tabicas interiores entradas a ranura. Patas traseras enroscadas al montante estructural del cuerpo. Las delanteras se desglosan en dos mitades que encajan cuando el cajón cierra mediante rebajo en el montante estructural. Cada mitad se sujeta con dos tornillos de cabeza de anilla, mitad al montante del cuerpo y otra al frontal del cajón. Fondo con refuerzo triangular en cada esquina.

Técnicas decorativas: Chapado. Moldurado.

Elementos representados: Juego de chapas. Moldura de bocelete.

Descripción: Mesa escritorio de campaña con patas desmontables. El tablero dibuja juego de chapas enfrentadas enmarcadas por banda perimetral en macizo con cantos romos. Un listón, colocado verticalmente con extremos en corte sinuoso, delimita el tablero por detrás y costados. Cada costado del listón centra calado el agujero que hace de asa. Su cuerpo paralelepípedo descansa sobre cuatro patas, exterioriza la trasera y los costados lisos sin decoración y el frontal con cajón a lo ancho. El cajón centra escudo de cerradura con asa y abre por tapa superior abatible, sujeta por bisagras, que contiene otra pequeña cerradura y escudo. Este cajón avanza desglosando las patas delanteras en dos partes de perfil angular, es decir, una parte unida al costado estructural del cuerpo y la otra al frontal del propio cajón. Las dos partes de la pata se sujetan por cuatro tornillos introducidos en agujeros con embellecedores de metal. El interior del cajón presenta un tablero que corre por guías, se recubre con piel y se extrae mediante dos tiradores de botón. El tablero descubre tres cajones en línea. El central, más ancho, inclu-

ye escudo de cerradura y tabicas de perfil movido que compartimentan la cavidad. Las patas de sección cuadrada con interior en ángulo, decoradas por moldura de bocelete a lo largo, se desplazan mediante ruedas.

Estado de conservación: Bueno.

Restauraciones: Repaso del acabado.

Estudio: La Jornada de estudio transcurre en la tienda taller Estudio Restauración que regentan Helena Egea y Mavi García. Explican que compraron la pieza a un comerciante de Lion, Francia, que comentó procedía de un centro productor de Génova, como modelo inglés construido en Italia. Es una mesa de las llamadas de campaña, de camino o de viaje, construidas desmontables para facilitar su transporte. Mesas estrechamente relacionadas con las campañas militares y colonizadoras vividas a partir de finales del siglo XVIII, y sobre todo a lo largo del XIX y principios del XX, pensadas y diseñadas con el objetivo de dar servicio y comodidad a mandatarios y séquito alojados en los campamentos. Aunque, de antiguo, se construyen tipologías asociadas a viajes. Como por ejemplo la cama y taburete plegables hallados en la tumba de Tutankamon, o los que recoge el inventario *post mortem* del pintor Velázquez de 1660, con diversos muebles “de camino”, como son un cofre, un escritorio, un espejo, unas cortinas de cama o un almofrej (estuche de tela dentro del que llevaban la cama de camino).

Algunos modelos de mesas, como esta, constaban de escritorio con espacios compartimentados para organizar mejor los documentos o las pertenencias a trasladar. Otros personajes notorios, como Napoleón, viajaban siempre con una mesa similar, como se extrae del relato que detalla Goethe cuando recuerda la conversación mantenida en Erfurt el 2 de octubre de 1808, donde Napoleón narra que en la expedición a Egipto guardaba dentro de la mesa de campaña el libro *Werther*, publicado en 1774, que había leído siete veces, a lo que Goethe responde con la célebre frase: “Vous êtes un homme”. Otros diseños se sustentaban sobre patas de tijera o también sobre caballetes, pero todos se estructuraban en partes fácilmente separables para un almacenamiento razonado, que contribuyera a mejorar el bienestar de los viajeros y la percepción nómada de las grandes etapas de expansión y permanencia en campamentos o colonizaciones. En este sentido, destaca la gran producción inglesa, cuando las conquistas británicas se extienden con las colonias y se incrementa su demanda. Referente al estilo, las líneas del mueble, suaves a la vez que severas, derivan sin duda hacia la estética inglesa. La pata de sección cuadrada con interior en ángulo es una pata que el ebanista Chippendale utiliza en reiterados diseños y es característica del estilo George II (1727-1760). El modelo liso de barandilla que delimita el espacio del tablero superior, igualmente, es típico del segundo cuarto de siglo inglés. No obstante, se utiliza la madera de nogal para cons-

truir tanto el exterior como el interior del mueble, y no la caoba en exterior y el roble para interiores, como es habitual en este periodo en Inglaterra. Por otro lado, la cerradura, aunque no presenta sello ni marca que la identifique como tal, muestra en el cerrador dos puntos de perno como presentan generalmente las cerraduras de los muebles ingleses, al contrario del único punto que suelen mostrar las de otros países. El tirador de asa de plancha recortada que luce el frontal del cajón se utiliza en época Reina Ana hasta mediados de siglo. Tanto las cerraduras como los tornillos son originales del mueble, como los escudos y la llave que guarda el interior del cajón. Y si consideramos el centro productor de Génova mencionado por el vendedor, encontramos en el libro de Alvar González-Palacios, *El mobile in Liguria*, que durante el siglo XVIII esta región italiana produce muebles de influencia inglesa, sobre todo en el primer tercio de siglo, con tiradores de plancha recortada muy similares a los que estudiamos, que igualmente se mantienen durante la segunda mitad del siglo. Modelos y tiradores que, a pesar de la fuerte influencia francesa del momento, se continúan construyendo. También el nogal es una madera común para los exteriores de los muebles genoveses, en cambio las estructuras interiores solían ser de pino o de árbol de ribera. Lo cierto es que la mesa escritorio que se analiza reúne buenos parámetros constructivos, totalmente adecuados al hecho transportable de la pieza. Los cajones interiores se estructuran en tablas delgadas para no incrementar su peso. Las asas se calan o recortan en el mismo listón macizo para hacerlo más utilitario a la hora del transporte y evitar elementos sobresalidos. Los tornillos que sujetan las patas son de hierro y de cabeza de anilla, para facilitar su enroscado y la durabilidad. Los agujeros de los tornillos incisos en la madera se protegen con embellecedores metálicos, para incrementar su resistencia a los sucesivos montajes. La tapa abatible y los diferentes cajones cierran con cerradura para asegurar su contenido. Se utiliza la madera noble de nogal tanto para las zonas vistas como para las estructuras interiores, cosa que le acentúa calidad. Como apunta el delicado trabajo recortado de las terminaciones sinuosas de los extremos de los listones que delimita el tablero superior, o el que lucen los cantos de las tabicas separadoras del espacio compartimentado interior del cajón, o la elegante moldura de bocelete que decora el largo de las patas.

Al buen estado constructivo de la pieza se añade la buena conservación del acabado original, con su consecuente patina que le enriquece y le incrementa carácter. Las partes interiores se muestran sin ningún acabado, solo con la madera pulida como lucían las piezas en el siglo XIX y anteriormente. Es una mesa escritorio de campaña desmontable construida en nogal en una influencia inglesa, con directrices del estilo George II. Un modelo construido en el umbral del siglo XIX, posiblemente en la región italiana de la Liguria. ■

PUBLICACIONS DE L'ASSOCIACIÓ A LA VENDA / PUBLICACIÓN DE LA ASOCIACIÓN A LA VENTA

MÉS INFORMACIÓ / MÁS INFORMACIÓN: info@estudidelmoble.com. Tel: 93 205 27 61 (de lunes viernes de 9 a 14 horas)

LAURA MOREU

Restauradora de mobles
Tf- +34 606401610
lamoreu@hotmail.com

•Cursos de restauració de mobles a l'escola Retaule de Barcelona

SUBSCRIU-TE / SUSCRÍBETE

Subscripció anual per 14€ despeses d'enviament incloses.
Suscripción anual por 14€ gastos de envío incluidos.

Ibertrac, control de plagues,

POSA AL SEU ABAST ELS TRACTAMENTS MÉS ESPECIALITZATS PEL CONTROL DE INSECTES DE LA FUSTA

ATMOSFERA MODIFICADA
TECNOLOGIA MICROONES
TRACTAMENTS QUÍMICS
TRACTAMENTS AMB ESQUERS
SERVEI DE MONITOREIG

it ibertrac
DES DE 1977
CONTROL DE PLAGUES

934 393 104 - 934 304 301
www.ibertrac.com / www.termitas.net
Loreto, 13 - 15 D - 08029 Barcelona